

Vegetariánství/veganství jako biblický a morální ideál?

FSS 2014/2015 – Jan Zámečník

Vegetariánství a veganství

- **Vegani** – žíví se pouze rostlinnou stravou
- **Lakto-vegetariáni** – nejedí maso ani vejce, ale připouštějí mléčné výrobky
- **Ovo-vegetariáni** – nežíví se masem ani mléčnými výrobky, ale jedí vejce
- **Lakto-ovo vegetariáni** – žíví se bezmasou stravou, vejci a mléčnými výrobky

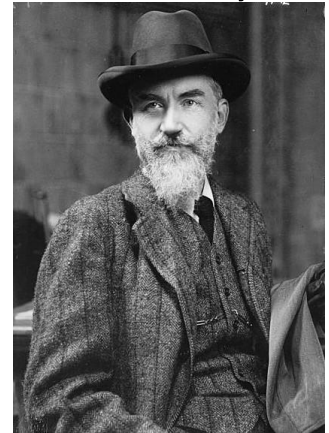
Možné zdravotní důvody

- Nižší výskyt rakoviny
- Nižší výskyt kardiovaskulárních chorob
- Snížení rizika přenosných chorob (BSE)
- Menší zatížení trávicího systému (?)
- Zmírnění příznaků revmatismu (?)
- Nižší výskyt osteoporózy (?)
- Nižší výskyt obezity (?)
- Vitalita (?)

Možné zdravotní námitky

- Nedostatek železa
- Chybějící vitamín B₁₂
- Málo bílkovin

„Navzdory vší vegetariánské literatuře z pera George Bernarda Shawa běžní vykladači stále tvrdili, že jej udržují na živu játra, která tajně pojídá. Teprve relativně nedávno odborníci na výživu uznali, že rostlinná bílkovina je, stejně jako živočišná, ‚prvotřídní bílkovinou‘... “ (A. Linzey)

Možné etické důvody I.

- Zmírnění utrpení zvířat
  - porážka
  - usmrcování kohoutků
  - odebírání telat od matek
  - provádění zákroků (zkracování ocasu u prasat aj.)
  - ...
- Zmírnění hladu ve třetím světě
  - plodinami je krměn jateční dobytek
  - na 1 kg živočišných bílkovin je třeba 15–20 kg rostlinných

Možné etické důvody II.

- Zmírnění ekologické devastace
  - přehnojení (vyvážení močůvky) – vede také k usmrcení půdních organismů
  - znečištění vody a ovzduší (exkrementy, čpavek a metan)
  - Kácení deštných lesů v Amazonii a jihovýchodní Asii (farmy a pěstování krmných plodin)

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) I.

- Linzey vychází ze dvou textů:
  1. „Bůh také řekl: ‚Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvěři i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu.‘ A stalo se tak.“ (Gn 1,29–30)

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) II.

2. „Bůh Noemu a jeho synům požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Bázeň před vámi a děs z vás padnou na všechnu zemskou zvěř i na všechno nebeské ptactvo; se vším, co se hýbe na zemi, i se všemi mořskými rybami jsou vám vydáni do rukou. Každý pohybující se živočich vám bude za pokrm; jako zelenou bylinu vám dávám i toto všechno. Jen maso oživené krví nesmíte jíst.““ (Gn 9,1–4)

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) III.

- Texty jsou výsledkem pozdějších úvah o „prapočátku“
- Klíčová otázka zní: Proč si židé představovali počáteční dobu jako veganskou?
- Odpověď: Představa násilí mezi lidmi a zvířaty i mezi zvířaty a zvířaty neodpovídá původní Boží vůli
- Příběhy o Adamovi a Evě, Kainovi a Ábelovi i o Noemovi jsou doklady lidské neschopnosti Boží vůli dostát
- Příběh o Noemovi vypovídá o Božím zděšení nad násilností člověka (viz Gn 6,5–8: „I viděl Hospodin, jak se na zemi rozmnožila zlovůle člověka a že každý výtvar jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý. Litoval, že na zemi učinil člověka, a trápil se ve svém srdci. Řekl: ‚Člověka, kterého jsem stvořil, smetu z povrchu země, člověka i zvířata, plazy i nebeské ptactvo, neboť lituji, že jsem je učinil.‘ Ale Noe našel u Hospodina milost.“)

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) IV.

- Křesťanské vegetariánství/veganství bylo vždy minoritním proudem
- „Jen maso oživené krví nesmíte jíst. A krev, která vás oživuje, budu vyhledávat. Budu za ni volat k odpovědnosti každé zvíře i člověka; za život člověka budu volat k odpovědnosti každého jeho bratra.“ (Gn 9,4–5)
  - Zabíjet pro jídlo je povoleno
  - Ale je nutné pamatovat, že život, který ukončujeme, nepatří nám, ale Bohu
  - Za každý ukončený život jsme Bohu odpovědni
  - Neexistuje žádné právo zabíjet zvířata – Bůh zabíjení zvířat povoluje jen v případě nutnosti

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) V.

- „Vlk bude pobývat s beránkem, levhart s kůzlem odpočívát. Tele a lvíče i žírný dobytek budou spolu a malý hoch je bude vodit. Kráva se bude popásat s medvědicí, jejich mláďata budou odpočívát spolu, lev jako dobytče bude žrát slámu. Kojenec si bude hrát nad děrou zmije, bazilišku do doupěte sáhne ručkou odstavené dítě. Nikdo *už* nebude páchat zlo a šířit zkázu na celé mé svaté hoře, neboť zemi naplní poznání Hospodina, jako vody pokrývají moře“ (Iz 11,6–9)
- „Ačkoli nebyli dávní židé ani vegetariáni ani pacifisté, nikdy neztratili ze zřetele ideál pokojného království. Panovala víra, že svět má být nakonec obnoven podle Boží původní vůle pro stvoření.“ (A. Linzey)

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) VI.

- Linzey nepopírá, že v minulosti (případně i na určitých místech v současnosti) nebylo možné obejít se bez masa
- Dnes však zabíjení zvířat pro maso není přinejmenším na Západě nutné
- Ti, kdo se rozhodli pro vegetariánství/veganství, jsou blíže k biblickému ideálu než „masožravci“

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) VII.

- Ježíš nebyl vegan a pravděpodobně ani vegetarián. Jak lze toto vědomí smířit s chápáním Ježíše jako „Knížetem míru“? Existují čtyři odpovědi
  - Kanonická evangelia se mýlí a Ježíš byl ve skutečnosti vegetarián
  - Ježíš nebyl dokonalý po všech stránkách
  - Zabíjení ryb není tak morálně závažné jako zabíjení savců
  - Je ospravedlnitelné zabít ryby v situaci nouze (jak tomu zřejmě bylo v Palestině 1. stol.) – tuto odpověď považuje Linzey za nejpřesvědčivější

Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) VIII.

- Inkarnace znamená omezení, jedním z důvodů inkarnace bylo ukázat něco z „nad-přirozených“ (*trans-natural*) možností existence, ale žádný život nedokáže plně vyčerpat možnosti lásky (veganství, boj proti otroctví či ženskou rovnoprávnost)
- Ačkoli toho o Ježíšově vztahu ke zvířatům víme málo, důležité je to, že se stavěl na stranu slabých, bezmocných a utlačovaných

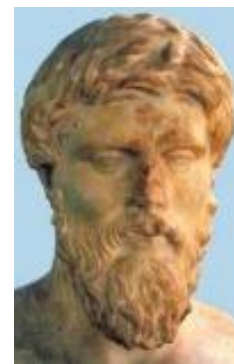
Vegetariánství/veganství jako biblický ideál (A. Linzey) IX.

- Moderní vegetariánské hnutí má náboženské kořeny – anglikánský kněz William Cowherd založil r. 1809 Bible Christian Church, kde bylo vegetariánství povinné; členové této církve se pak stali vůdčími postavami nově vzniklé Vegetariánské společnosti (1847)

Plútarchos (46–127), *O požívání masa*

„Opravdu se můžete ptát, z jakého důvodu se Pythagoras zdržuje masa? Sám se naopak musím ptát, za jakých okolností a v jakém duševním rozpoložení se člověk poprvé odhodlal dotknout se ústy krve, okusit maso mrtvoly, obkládat svůj stůl mrtvými těly, a ještě si dovolit nazývat to, co chvíli předtím hlasitě naříkalo, svou potravou ... Kvůli chtivosti masa okrádáme zvířata o slunce, světlo, o kus života, který jim byl dán do vínku ... Jestli chcete tvrdit, že vám takovou potravu přiřkla příroda, pak si zabíjejte sami, co hodláte sníst, ale zabíjejte to pouze přirozenými prostředky, bez pomoci nožů, palic a seker.“

Andrew Linzey, *Animal Theology*

- „Tím, že odmítneme zabíjet a jíst maso, svědčíme o vyšším řádu existence, která je zahrnuta v *Logu*, jenž se v nás touží zrodit. Tím, že odmítneme jít cestou své ‚přírodní přirozenosti‘ či ‚psychologické přirozenosti‘, tím, že se postavíme proti nevykoupené přírodě, se staneme znamením řádu existence, po němž touží veškeré tvorstvo.“

A. Risi, R. Zürrer, *Vegetariánský život I.*

- „Budeme-li uvažovat o celkových rozdílech, je člověk od přírody spíše býložravcem než masožravcem. To potvrzuje i skutečnost, že nemůže jíst syrové maso zabitého zvířete, nýbrž musí je nějakým způsobem upravit (nechat odležet, tepelně upravit, okořenit apod.), dřív než může pomýšlet na jídlo. Kromě toho člověk zpravidla konzumuje pouze svalovinu zvířete a některé vnitřní orgány jako ledviny nebo játra. Kostmi, krví a střevy, tedy částmi nejbohatšími na minerální látky a bílkoviny, člověk opovrhne. To nečiní žádný jiný tvor.“

A. Risi, R. Zürrer, *Vegetariánský život II.*

Masožraví savci	Býložraví savci
Drápy	Nemají drápy
Kůže nemá průduchy (póry), tělo se ochlazuje odpařováním vody prostřednictvím jazyka	Miliony kožních pórů zprostředkujících dýchání
Sklápěcí skus (pohyb čelistí jen nahoru a dolů), široce rozvratelný ústní otvor	Žvýkácký skus (pohyby čelistí i do stran), omezeně rozvratelný ústní otvor
Ostře špičaté přední zuby	Chybí ostře špičaté přední zuby
Žádné zploštělé stoličky k drcení potravy	Zploštělé stoličky k rozemílání rostlinné potravy
Málo vyvinuté slinné žlázy	Dobře vyvinuté slinné žlázy nutné pro natrávení obilovin a plodů
Kyselé sliny; neobsahují enzym ptyalin potřebný pro natrávení potravy	Alkalické sliny; amyláza, mnoho ptyalinu

A. Risi, R. Zürrer, *Vegetariánský život III.*

Kyselina chlorovodíková (solná) v žaludku zvířete je 10x koncentrovanější než u člověka (slouží k trávení zvířecí svaloviny, kostí atd.)	Nízká koncentrace žaludečních šťáv
Kulatý žaludek, hladké střevní stěny	Žaludek podlouhlého tvaru s komplikovanou strukturou střev; částečně složený žaludek přežvýkavců
Zažívací trakt je jen dvakrát až třikrát delší než tělo (aby se maso, rychle podléhající zkáze, dostalo co nejrychleji z těla)	Zažívací trakt až pětkrát delší než tělo (u nepřežvýkavých savců)
Pomocí enzymu urikázy, umožňujícího přeměnu kyseliny močové na lépe rozpustný alantoin, přefiltrují játra 10-15krát víc kyseliny než játra býložravců (kyselina močová vzniká při každém trávení masa)	Chybí enzym urikáza potřebný k odbourávání kyseliny močové (lidská játra mohou přefiltrovat pouze malé množství kyseliny)

- „Je prakticky nemožné chovat zvířata pro potravu ve velkém, aniž bychom jim působili značné utrpení. I když se nepoužívají intenzivní metody, tradiční způsob chovu běžně užívá kastraci, odloučení mláďat od matky, vyčlenění z přirozeně vytvářených skupin, vypalování značek, dopravu na jatka a konečně utrácení samotné. Je těžké si představit, jak by bylo možné chovat zvířata pro potravu bez těchto forem utrpení.“ (P. Singer)